VII. Dvarvietės ir kaimavietės
Manor and Village Sites

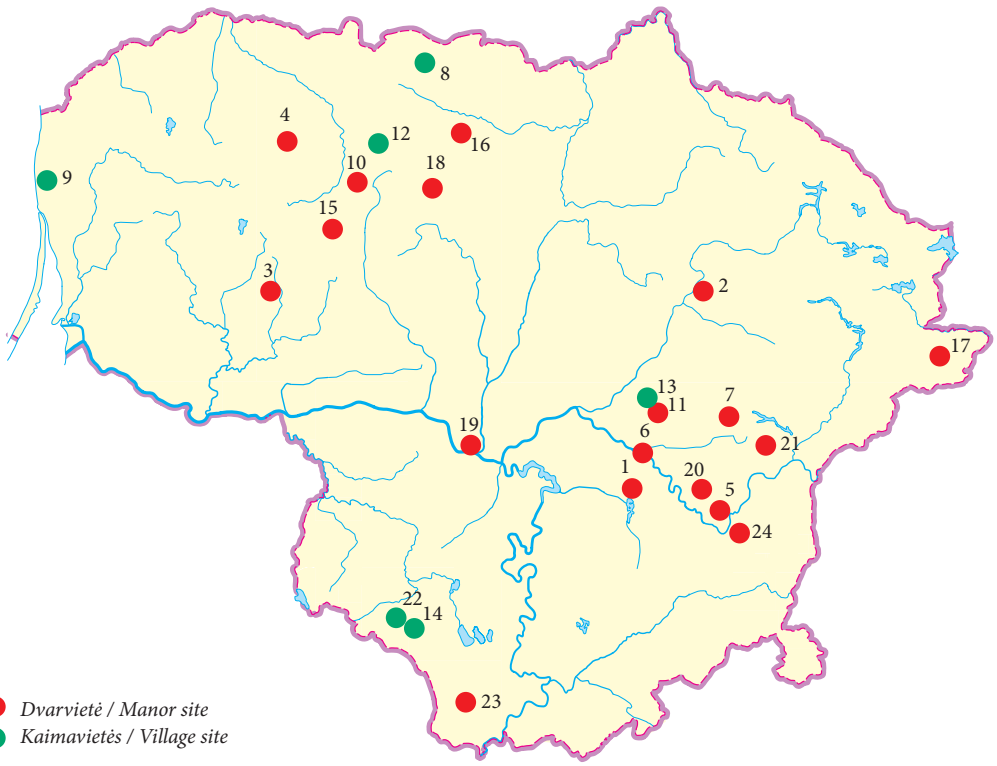

● *Dvarvietė / Manor site*
● *Kaimavietės / Village site*

1. *Abromiškės*
2. *Anykščiai*
3. *Bijotai*
4. *Biržuvėnai*
5. *Buivydiškės*
6. *Čiobiškis*
7. *Glitiškės*
8. *Kalnelis (žr. II)*
9. *Karklė*
10. *Kurtuvėnai*
11. *Liukonys*
12. *Luponys (žr. II)*
13. *Mančiušėnai*
14. *Mikališkiai (žr. II)*
15. *Pakėvis*
16. *Pakruojis*
17. *Paliesius*
18. *Radviloniai*
19. *Raudondvaris*
20. *Sudervė*
21. *Sužionys*
22. *Zubriai (žr. II)*
23. *Veisiejai (žr. IX)*
24. *Vilnius*

Zenonas Baubonis,
Mindaugas Mačiulis

Bijotų dvaro sodyba

Bijotų dvaro sodyba (UK 629) yra Bijotų kaime (Šilalės r.), 2 km į P nuo automagistralės Vilnius–Klaipėda, 230 m į V nuo plento Kražiai–Skaudvilė. Dvaras išsidėstęs abipus Pelos upelio. Bijotų dvaro sodyboje anksčiau archeologiniai tyrimai nėra vykdyti. Dabartinę Bijotų dvaro sodybą sudaro du Baubliai (UK 10560, 30119), vandens malūnas (UK 1634) ir parkas (UK 23240). Bendras išlikusios dvaro sodybos plotas 12,2 ha.

Bijotų dvaras (dar vadinamas Barzdžių dvaru) istoriniuose šaltiniuose minimas nuo XVI a. Dvaras ilgą laiką priklausė Poškų–Paškevičių giminei. 1790–1830 m. dvare gyveno Dionizas Poška. 1812 m. ąžuolo kamiene, vadiname Baublyje, D. Poška įrengė pirmąjį Lietuvoje kraštotyros muziejų. 1824 m. šalia pastatytas antras ąžuolo kamienas. Čia D. Poška dirbdavo. Dvare D. Poška turėjo sukaupęs senienų kolekciją, kuri po jo mirties pasklido po visą Lietuvą, dalis žuvo I Pasaulinio karo metais. Baubliai išliko visuomenės dėka. 1947 m. Baublių muziejus atkurtas ir veikia iki šiol.

UAB „Kvėdarsta“ užsakymu 2011 m. birželio mėnesį Bijotų dvaro sodybos teritorijoje atlikti archeologiniai tyrinėjimai bei žvalgymai, siekiant patikslinti namo, esančio dvaro sodybos Š dalyje, kuriame, kaip spėjama, yra gyvenęs D. Poška, pamatų dydį ir jų vietą. Tam dviem perkasomis bei vienu šurfu iki įžemio buvo ištirtas 37,5 m^2 plotas (1 pav.).

1 pav. Bijotų dvaro sodybos planas: 1 – tyrinėjimų – atidengtų pamatų vieta. M. Mačiulio brėž.

Fig. 1. Plan of the grounds of Bijotai Manor: 1 – location of the excavation – unearthed foundation.

Vėliau, siekiant nustatyti buvusio pastato perimetrą, pamatinių sienų akmenų atkasimo darbų metu iki projektinio gylio (buvusio žemės paviršiaus esant pastatui) buvo vykdomi žvalgymai. Žvalgytas bendras 56,4 m^2 plotas.

Tirtose perkasose bei šurfe po 10–20 cm velėnos ir juodžemio sluoksniu fiksuotas 30–80 cm storio rusvos žemės sluoksnis, pagal ra-

2 pav. Bijotų dvaro sodybos pamatų R dalis iš Š. M. Mačiulio nuotr.

Fig. 2. The E part of the Bijotai Manor foundation, as seen from the N.

3 pav. Bijotų dvaro sodybos pamatų V dalis iš Š. M. Mačiulio nuotr.

Fig. 3. The W part of the Bijotai Manor foundation, as seen from the N.

dinius datuojamas XVIII a. viduriu – XIX a. Sluoksnyje rasta archeologinių radinių: daugiausiai žiestos keramikos su grūsto granito priemaišomis, žiestos glazūruotos keramikos. Pastato ŠR, ŠV ir PV kampai bei pamatai fiksuoti 10–30 cm gylyje nuo žemės paviršiaus (2, 3 pav.). Tyrimų metu patikslinta pastato vieta ir dydis. Š–P kryptimi pastatas buvęs apie 15 m ilgio, R–V kryptimi – 12,5 m pločio. Tyrimų metu nepavyko užfiksuoti pastato PR kampo ir P sienos, kurie buvo suardyti ankstesniais metais teritorijoje vykdytų grunto judinimo darbų metu.

Tyrimų metu surinkti 294 inventorizuojami radiniai (4, 5 pav.) perduoti į Šilalės Vlado Statkevičiaus muziejų.

4 pav. Keramika.
M. Mačiulio nuotr.
Fig. 4. Ceramics.

5 pav. Raktas.
M. Mačiulio nuotr.
Fig. 5. A key.

The Grounds of Bijotai Manor

In 2011, an excavation and survey were conducted on the grounds of Bijotai (Šilalė District) Manor in order to revise the size and location of the foundation of the house, where Dionizas Poška (c. 1765–1830), a museology pioneer in Lithuania, lived during 1790–1830. A 15 x 12.5 m stone house foundation (Figs. 2, 3) and 18th–19th-century finds (Figs. 4, 5) were discovered in excavating 37.5 m^2 (Fig. 1).

Mindaugas Bertašius

Raudondvario dvaro sodyba

Raudondvario dvaro rūmų (Kauno r.) (UK 25725) pastatų kompleksą sudaro keli pastatai – rūmai, dvi oficinos, žirgynas, oranžerija, keli kiti pastatai bei parkas. Pagal projektuotojų užduotį atlikti žvalgomieji tyrimai aplink dvarą esančioje teritorijoje (10 šurfų), naujai klojamos šiluminių tinklų trasos vietoje prie P oficinos (3 šurfai), taip pat žirgyno pastate ir vidiniame kieme (4 šurfai). Iš viso žvalgomųjų tyrimų metu ištirta 17 šurfų – 49,15 m^2. Papildomi žvalgymai atlikti dvaro rūmuose atkasant ir restauruojant architektūros elementus: rūmų P pusėje buvusią oranžeriją, vidaus patalpoje buvusią laiptinę, tvarkant žemėmis užpiltą pamato dalį. Raudondvario dvaro rūmai XX a. 7 dešimtmetyje restauruoti pagal 1959–1962 m. parengtą S. Čerškutės ir V. Jurkšto projektą. Iki restauracijos dvaras turėjo V fasado įėjimo prieangį bei P priestatą, kurie restauruojant nugriauti.

Dvaro rūmų istorija siekia XVII a. pradžią. Manoma, kad rūmai pastatyti iki 1615 m., o vėliau ne kartą perstatinėti. Iš išlikusio 1652 m. inventoriaus žinoma, kad kambariai buvo šildomi krosnimis, minimos herbais puoštos glazūruotų koklių krosnys. Nurodoma, kad žalių glazūruotų koklių šukių rasta 1959 m. pradedant restauruoti rūmus. Rūmų kieme minimas nedidelis ūkinis pastatas, o ūkiniame kieme stovėjo arklidės ir keletas pagalbinių pastatų. Manoma, kad rūmų architektūra pakeista XVIII a. perstatymų metu.

Žymias rekonstrukcijas dvaro savininkas B. E. Tiškevičius atliko 1832–1855 m. – rekonstruoti rūmai, prie rūmų P galo pristatytas priestatas su dviem bokšteliais (dūmtraukiais), po priestatu įrengtas rūsys, prie V fasado pagrindinio įėjimo pristatytas prieangis. Tuo metu įrengti nauji įėjimai į rūsius iš rūmų vidaus patalpos (anksčiau buvo tik iš lauko). Šiuo laikotarpiu pastatyti ir kiti pastatai. Dvaro komplekso ūkiniame kieme XIX a. pastatytos puošnios mūrinės arklidės, kuriose įrengtas žirgynas ir maniežas.